

Stopień urbanizacji (DEGURBA)

Stopień urbanizacji (DEGURBA, od ang. degree of urbanization) służy do zaklasyfikowania lokalnych jednostek administracyjnych (w Polsce klasyfikacja oparta jest na podziale gminnym) do trzech grup jednostek: „miast”, „małych miast lub przedmieść” oraz „obszarów wiejskich”. Klasyfikowanie to oparte jest na pomiarze gęstości zaludnienia i ciągłości geograficznej (sąsiedztwa) w komórkach siatki o poziomie rozdzielczości wynoszącym 1 km² (siatka kilometrowa), a w tym celu wykorzystywana jest [typologia oparta na siatce o poziomie rozdzielczości wynoszącym 1 km² \(siatka kilometrowa\)](#) (typologia ta grupuje komórki siatki na „ośrodki miejskie”, „klastry miejskie” oraz „komórki siatki obszarów wiejskich”).

Poszczególne trzy typy lokalnych jednostek administracyjnych (LAU) są definiowane w następujący sposób:

- miasta (obszary gęsto zaludnione): lokalne jednostki administracyjne, w których co najmniej 50% ludności mieszka w „ośrodkach miejskich”;
- małe miasta i przedmieścia (obszary o średniej gęstości zaludnienia): lokalne jednostki administracyjne, w których poniżej 50% ludności mieszka w „ośrodkach miejskich”, jednocześnie poniżej 50% ludności mieszka w „komórkach siatki obszarów wiejskich”;
- obszary wiejskie (obszary słabo zaludnione): lokalne jednostki administracyjne, w których ponad 50% ludności mieszka w „komórkach siatki obszarów wiejskich”.

Pierwsze dwa typy lokalnych jednostek administracyjnych określone są łącznie w ramach tej klasyfikacji jako „obszary miejskie”.

Wyżej wymienione zasady klasyfikacji mogą być nieznacznie zmodyfikowane ze względu na tzw. efekt graniczny, gdy klastry określone na podstawie siatki kilometrowej z jednej sąsiedniej jednostki wpływają na klasyfikację drugiej jednostki. Pojawiają się dwa rodzaje takich przypadków. Pierwszy ma miejsce, gdy słabo zaludnione lokalne jednostki administracyjne sąsiadują z obszarami o średniej lub dużej gęstości zaludnienia. Może się wówczas zdarzyć, że klastry obszarów o średniej lub dużej gęstości zaludnienia wchodzą w niewielkim stopniu na obszar słabo zaludnionych jednostek, w taki jednak sposób, że te słabo zaludnione jednostki stają się, zgodnie z przyjętymi zasadami klasyfikacji, obszarami o średniej lub dużej gęstości zaludnienia. W przypadku, gdy takie jednostki liczą mniej niż 5000 mieszkańców, a komórki siatki obszarów wiejskich zajmują co najmniej 90% jej powierzchni, jednostki te fakultatywnie można przeklasyfikować na obszary wiejskie (obszary słabo zaludnione). Drugim rodzaj efektu granicznego pojawia się, gdy małe lokalne jednostki administracyjne są zaklasyfikowane jako obszary wiejskie ze względu na zbyt dużą, względem tych jednostek, wielkość oczek siatki 1 km². Z tego powodu lokalne jednostki administracyjne o powierzchni mniejszej niż 5 km², których ponad 30% powierzchni jest zajęte przez komórki inne niż komórki siatki obszarów wiejskich, fakultatywnie można przeklasyfikować na małe miasta i przedmieścia (obszary o średniej gęstości zaludnienia) lub na miasta (obszary gęsto zaludnione) w zależności od odpowiednich udziałów klastrów zaliczonych do „ośrodków miejskich” lub „klastrów

miejskich”.

Stopień urbanizacji jest aktualizowany wynikami spisów powszechnych, tj. po pozyskaniu nowych danych dotyczących gęstości zaludnienia w siatce 1 km², a także w przypadku zmian granic lokalnych jednostek administracyjnych (w Polsce – gmin).

Klasyfikacja stopnia urbanizacji była pierwotnie wprowadzona w 1991 roku. Wyróżniono wówczas obszary gęsto, średnio i słabo zaludnione. Klasyfikacja ta była wówczas oparta na liczbie mieszkańców, gęstości zaludnienia i sąsiedztwie lokalnych jednostek administracyjnych poziomu drugiego. Ze względu na to, że jednostki te różniły się znacznie między sobą pod względem wielkości i powierzchni, uzyskane wyniki miały niezadowalającą porównywalność. Odnosiło się to zwłaszcza do państw członkowskich UE, charakteryzujących się stosunkowo dużymi lub małymi lokalnymi jednostkami administracyjnymi poziomu drugiego. Ówczesna klasyfikacja opierała się także na odmiennych progach gęstości zaludnienia. Przykładowo, obszary gęsto zaludnione miały niższy próg wynoszący 500 mieszkańców na km², co spowodowało, że wiele mniejszych miast i przedmieść zostało zaliczonych do tej kategorii.

W 2011 roku Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) wraz z Dyrekcjami Generalnymi Komisji Europejskiej: ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej (DG REGIO), ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (DG AGRI), Eurostatem oraz Wspólnym Centrum Badawczym (JRC) rozpoczęła pracę nad zmianą klasyfikacji stopnia urbanizacji. W rezultacie tych działań metodologia została zmieniona na obecnie obowiązującą.

Stopień urbanizacji (DEGURBA) jest wykorzystywany także do wyznaczania [funkcjonalnych obszarów miejskich](#), zaś pośrednio jest podstawą do wyznaczania [typologii metropolitalnej](#).

Typy gmin w Polsce zgodnie ze stopniem urbanizacji (DEGURBA) w 2022 roku